

Öküz / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 21 января, 2025

Öküz / hekaýa ÖKÜZ

Kertik aga ýarygije oýandy.

Daşary çykmalý.

Ol daşary çykmajak, çykmaldygyny ýadyndan çykarjak, uklajak bolup çalyşdy. Eýlesine bir agdaryldy, beýlesine-de bir. Haýsy tarapyna agdarylsa-da bolmandan soň, närazylyk bilen ýerinden turup, ýeňlemek üçin mellegiň aýagujuna tarap ugrady.

Alagaraňkylyk. Önem-ä gözleri çöňne. Alagaraňkylykda oňly

görünýän zat ýok. Ýone, ýöremeli bolandoň, Kertik aga endigi boýunça ýuwaşja çybşyldap barýar. Onuň çybşyldysyna äpet bir zat başyny galdyrdy. Ony gören uky Kertik agany taşlap zut gaçdy. Döw däldigi-hä belli. Döw däl, äpet bir öküz. Onuň ýaly öküzi Kertik aga öz öýünde-de, goňşy-golamynda hem görmändi. Kimiň öküzi boşandyka allajanlarym?! Kimiňki bolanda-da ony ýorunjalykdan kowmalydygy hak. «Çüw, hüst!» diýip, Kertik aga äpet öküze bakan ýörän boldy.

Öküz bir gezek «çüw, hüst!» bilen gidibermedi. Kertik aga-da oňa judabır golaýlaşmadı. Mes öküzdür, bir süsende Kertik agany bu ýaşdan soň o diýen daşda bolmadyk iň soňky barjak ýerine ýetiräýmegi mümkün. «Kertik agany öküz süsüp öldüripdir» diýen masgaraçylyk nämä gerek?! Gerek däl. Şonuň üçin Kertik aga seresaplylygy saklady. Onuň ýöwselläp duranyny gören gara öküz ýene ýorunjadan iýmäge başlady. Adam adamy äsgermezçilik etse, o diýen geň görüljek däl, ýone dört aýakly haýwan adamy äsgermezçilik etse, degnaňa degjek eken. Kertik aga-da öküziň bu bolşuny halamady, muny äsgermezçilik hasaplady. Ýogsam ýaşuly bir gezek diýensoň gidibersin-ä. Goja duran ýerinden haýbat atdy:

– Çüw, bisyrat, hüst, hüst, git, git, ýok bol!

Öküz has ýowuzrak haýbata öwrenißen bolmaly, Kertik aganyň ýuwaşja aýtmasyna pitiwa-da etmedi.

– Gulagyň gapylodymy, hüst!

Öküz düşündi. Ýaşulyny gygyrdyp durman, ýorunjalykdan çykdy. Hemra Illewleň mellegine geçdi. Geçdi-de yzyna öwrüldi. Onuň bolşy: «Kertik aga, indi öz işiň bilen boluber» diýýäne meňzeýärdi. Kertik aga-da öz işi bilen boldy. Ýeňläp, yzyna öwrüldi. Öküz bolsa oňa seredip, haçan öýüne sümülerkä diýip garaşyp dur.

Kertik aga ýerine geçip ýatsa-da ýatdy welin, öküziň ýene ýorunjalyga geljegi oňa ynjalyk bermedi. Göwnüne, ertire čenli ýorunjadan hiç zat galmajak ýaly duýuldy. Iýse iýsin diýseňem-ä boljak däl. Ertir öküziň ýorunja galdyrmandygy belli bolsa, Aýjan ejäniň öňünde ol-a Kertik aga eken, ýorunja iýip mes bolan, tekepbir öküzem durup bilmez. Ýaşuly halyňa aýalyňdan iňirdi eşidip oturmagam gelşiksiz. Onsoňam ýorunjany iýen öküz tarka ýarylar. Olam melleginde güberilip ýatsa, eýesem gelip: «Öküzimi bilgeşleýin öldüripsiňiz, bahasyny töläň» diýse, hany, oňa taýýar duran bir petde pul? Gel, puluny goňşy-golamdan karz-kowal edip tapyp berdiňem-dä, öküziň maslygyny

nätjek? Öküziň eýesi-hä seniň melleginden süýräp äkitmez, äkidäýende-de: «Kertik aga pylanyň öküzini ýorunja berip, aşa düşürip öldüripdir» diýerler.

«Ine, saňa hiç zat ýok ýerinden birgiden güzaplyk. Wah, gije çykmaly däldi! Çykanymy aýalym bilipjik ýatandyr» diýip, Kertik aga oýlandy.

– Aýjan, aý, Aýjan! – diýip, Kertik aga aýalyny yralady.

– Ýat, çal, ýat!

Gije ýatmalydygyny Kertik aga bilmän durmy näme? Äl, ýagşam bir akyl berdiň! Kertik aga aýalyna: «Öküzi özüň kow» diýmekçidi. Onuň birgiden gepiň başyny agyrtjakdygyny aňyp, özi ýerinden turdy.

– Çal, meni nä oýardыň? Daşarygam meniň bilen çykjak bolýaňmy?

– Düýşümde seni öküz süsdi, soň janyň beri sagmyka diýip oýlandym. – Kertik aga daşary çykyp, ýorunjaly kölcä änetdi.

Hana gara öküz ýorunjaly kölcäniň ortasynda arkaýyn otlap dur. Ynha-da! Muňa näme diýip, näme aýtjak?! Öküz mekirlik eden bolýar, ýaşy birçene baran ýaşulyny aldap dur. Haýwan şeýle mekirlik etse, adamdan näme garaşjak onsoň?

– Pis öküz ekeniň. Hemraň öküzisiň sen. Kejirligiň, doýmaz-dolmazlygyň hut şonuňky. Hana, kölcäň ep-esli ýerini iýipsiň. Indi ýatagyňa gidäý-ä. Bir ýaşuly adam saňa: «Git!» diip dur.

Kertik aga bu gezek ýöwsellik etmedi. Tagta sekiniň aşagyndan pil alyp okduryldy öküziň üstüne.

Öküzem geçen saparkysy ýaly arkaýynlyk etmedi. Patanaklap Hemra Illewleriň mellegine bakan berdi ýazzyny. Onuň bilen Kertik aga oňmady: öküzi Hemralaryň agylyna saljak boldy. Agylyň işigem açyk. Yöne garaňky, otsuz agylda öküziň nä köri bar?! Giresi gelmedi onuň. Agyla bir girjek ýaly etdi-de, köçä bakan alatapyrdy çapdy. Kertik aga-da onuň yzyndan galmadı. Gidiberdi. Dört-bäs öý geçensoň yzyna öwrüldi. Biraz arkaýynlandy. Öküzem: «Ýene kowalajakmy?» diýýän dek, yzyna öwrülip seretdi. Kowgynyň galandygyny görübem, ýoluň gyrasyndaky ota güýmendi. Şeýdip uzagraka kowmadyk bolsa, öküziň ýene geläýmegi mümkünindi. Ertire čenli öküz ýorunjany iýip tüketse, kömürlü wakadaky ýaly, ýene keýwanyň ýaňsysyna başyňy aşak salyp oturmalyşyň.

Kömürli wakada-da edil häzirki ýaly alagaraňky gjedi. Özem gyşyň ortasydy. Ýarygije kimdir biri Kertik aganyň ýatan jaýynyň penjiresinden gygyrdu:

«Kertik aga, aý, Kertik aga!»

«Kim bu ýarygijede ýatman ýören?»

«Kertik aga, bu men» diýip, garaňkynyň içinde bir gara kişi seslendi.

«Näme habar?»

«Size kömür gerekmi?»

«Ýok, gerek däl, düşnüklimi, gerek däl».

Ine, bar bolan gürrüň.

Ertir tursa, gaşynda aýaly dur ýüzünü ak tam edip:

– Kakasy, ogullaryňzyň öňňünki getiren bir maşyn kömrüni gije biri äkidäýipdir.

Kertik aga kömür düşüren ýerini görende gjekи: «Kömür gerekmi?» diýip soran sypaýy ogryny ýatlady, aýalyna bu hakda gürrüň berdi welin, onuň iňirdisi artaýdy onsoň.

Arada oturylyşykda hälki sypaýy ogrynyň «Kömür gerekmi?» diýşini biri: «Şahyr Atamyrat Atabaýdan eşitdim» diýip, anekdot hökmünde oturanlary güldürip otyr.

Kertik aga şu gezek ile ryswa bolmazlyk üçin öküzi allowarra kowşundan razy bolup düşegine geçdi. Ýone uklap bilmedi. Bu ýakynda ylgap görmändi ahyryn ol. Öküziň yzyndan kowup, ukudan mazalyja açylaýan eken. Näçe uklajagam bolsa, bolmady. Gözlerini petige dikip ýatyşyna, birden iňkise gitdi: hälki öküz ýene gelen bolaýmasyn? Birdenem öküziň molamasy eşidilen dek boldy.

Gahar bilen daş çykdy. Asyl, pikir edişi ýaly, öküz ýorunja iýip dur. Iýjek bolsa başga kişide ýokmy? Hemralaryň özlerinde-de bar-a! Gör, onuň öküzininiň akylliydgyny! Öküzine görä, Hemranyň özi akylliy bolaýmaly ahyryn. Ýa Hemranyň özi biziň ýorunjalygymza bilgesleýinden kowýan bolaýmasyn? Hemra bilen gygyryşmaga, söğüşmäge hazırlendi. «Haý, seniň bir eýäni...» diýip, Kertik aga öküze öküz kimin topuldy.

Öküz ýene Hemralaryň mellegine geçdi. Agylyň deňinde bir sägindi-de, köçä bakan gitdi. Kertik aganyň aýagyna bir zatlar ilteşdi-de, gitdi tüwdürilip. Ýer sermäp ýatyşyna durşuna sögünje öwrüldi. Aýagyna ilteşen zatlary aýırmaga durdy. Birgiden sim. Wah, bu simleriň dagap ýatandygyny Kertik aga öň näçe gezek görüpdi. Ýone olaryň aýagyna çolaşyp ýykjagyny näbilsin ol?!

Sime büdremesi ýone ýere däl bolaýmasyn? Hudaýtagala şu sim bilen öküzi obadan çykaryp daňyp: «Goý, eýesine sapak bolsun!» diýýän bolsa näbilýän? Ýogsam gündiz görüp ýoren simine büdräýmelimi? Büdrejek bolsa başga zat gutarypmy? Tommuga

büdresin, bedrä büdresin, çöp-çöre büdresin!.. A näme üçin büdresin? Büdremesin!

Öküz köçä çykyp: «Yzymdan kowjak dälmi?» diýyän dek mölterlip dur. Kowalaşyp ýörmegi halan bolarly.

Bir kültem simi eline alyp, Kertik aga öküziň islegini kanagatlandyryp başlady. Öküz önde, üç-dört öý geçip, Kertik aganyň gelýänini-galanyny anyklaýar. Kertik aga galmadı. Yüregini bire düwdi: obadan çykaryp bir tuda daňyp gaýtdı.

Kowalaşyp obadan çykýançalar, öküziň yzyndan ýetip, boýnuna sim dolap, onam bir tuda berkden berk daňýanca daňam atdy. Esli giden ekenler. Kertik aga öýüne gelýänçä adamlar oýanyp, ojaklarynda çay goýdular.

Aýjan eje adamsyny görüp, gözünü ýaşlady. Hilbir iş bitiren dek Kertik aga keýpihon gürledi:

- Ogurlandyrlar öýtdüňmi meni?
- Ogurlapdyrlar!
- Gerekli ekenim-ow men!
- Wah, çal, ogurlanan sen däl-de, sygrymyz.
- O nähili sygyr? Bizde sygyr barmy näme?
- Mal bilen gyzyklanýaňmy näme sen?! Haçan agyldan boýnuň uzadapsyň?
- Hemralaryň öküzem ogurlanypmy?
- Olarda mal barmy näme? Mal saklajak adammy olar? Çal, entek sygrymyzy uzaga äkiden däldir ol deýýus ogry.
- Sögünme, gül ýalak adam bolsa näbilýäň?! Men-ä oňa gowy adamdyr diýjek.
- Heý, ogrynyňam bir gowusy bolaromy! O musallaty derrew melisä aýdyň. Türmede çüýretsinsler o musallaty.
- «Musallat» diýme oňa. Bir öküz diýip, heý, ýaşy birçene baran gül ýalak adamy türmede çüýredäýmek bolaromy?
- Ogrynyň öyi türmedir. Eger siz aýtmasaňyz, ine, özümjik gidip melisgä aýtjak.
- Eger melisä aýtsaň, Aýjak, ynan, senden gaty gorerin! Ynanaý maňa. Uraýmagymam mümkün. Şonuň üçin ýagşydan-ýamandan sesiňi çykarma. Ynha, men häzir gidip, derrewjik öküziňi tapyp geleýin. Ony bir hudaýlykly bende bellije ýerde daňypjyk goýandyr. Yüregim syzyp dur meniň.

Osman ÖDE Hekaýalar